

УДК 336.744.1:336.02

DOI: 10.31732/2663-2209-2025-79-135-142

Дата надходження: 25.08.2025

Дата прийняття до друку: 16.09..2025

Дата публікації: 30.09.2025

Ця робота ліцензується відповідно до [Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License](https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/)

КРИПТОВАЛЮТНА АКТИВНІСТЬ ПОЗА РЕГУЛЯТОРНИМ ПОЛЕМ: НАСЛІДКИ ДЛЯ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Таран Олександр¹ Сафар Сафарлі²

¹Аспірант, ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м. Київ, Україна, e-mail: TaranOA@krok.edu.ua, ORCID: <https://orcid.org/0009-0000-4156-3983>

²Магістрант, ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м. Київ, Україна, e-mail: SafarliS@krok.edu.ua

CRYPTOCURRENCY ACTIVITY OUTSIDE THE REGULATORY FIELD: CONSEQUENCES FOR UKRAINE'S ECONOMY

Taran Oleksandr¹ Safar Safarli²

¹Postgraduate student, KROK University, Kyiv, Ukraine, e-mail: TaranOA@krok.edu.ua, ORCID: <https://orcid.org/0009-0000-4156-3983>

²Graduate student, KROK University, Kyiv, Ukraine, e-mail: e-mail: SafarliS@krok.edu.ua

Анотація. Стаття присвячена дослідженню впливу нерегульованої криптовалютної активності на економіку України в умовах формування нормативно-правової бази для віртуальних активів. Актуальність теми зумовлена швидким зростанням ринку криптовалют в Україні, де країна посідає четверте місце у світі за рівнем адаптації криптовалют, та необхідністю оцінки ризиків, пов'язаних з діяльністю поза офіційним регуляторним полем. Мета дослідження полягає в аналізі наслідків нерегульованої криптовалютної активності для різних секторів української економіки та розробці рекомендацій щодо мінімізації негативних ефектів. Методологія дослідження базується на системному підході з використанням методів порівняльного аналізу, статистичного аналізу та економічного моделювання. У роботі проаналізовано масштаби тіньової криптовалютної активності, її вплив на податкову систему, фінансову стабільність та грошово-кредитну політику. Виявлено основні ризики для економічної безпеки держави, включаючи відтік капіталу, зниження ефективності монетарної політики та загрози для фінансової стабільності. Особливу увагу приділено аналізу недоотримання бюджетних надходжень через ухилення від оподаткування криптовалютних операцій, впливу на ліквідність банківської системи та ризикам неконтрольованого відтоку капіталу. Дослідження показує, що нерегульована криптовалютна активність створює значні виклики для української економіки, водночас відкриваючи нові можливості для інновацій та залучення інвестицій, особливо в контексті військових дій та міжнародної підтримки. Результати дослідження включають розробку комплексу рекомендацій щодо вдосконалення регуляторної політики, створення ефективних механізмів податкового контролю та забезпечення балансу між стимулюванням інновацій і мінімізацією економічних ризиків. Практична значущість роботи полягає у формуванні комплексного бачення впливу криптовалютної активності на економіку та розробці пропозицій щодо вдосконалення регуляторної політики у сфері віртуальних активів.

Ключові слова: криптовалюти, віртуальні активи, регулювання, фінансові ринки, тіньова економіка, фінансова стабільність, податкове регулювання, економічна безпека, блокчейн-технології

Формул: 0, рис.: 2, табл.: 1, бібл.: 16

Abstract. The article is devoted to the study of the impact of unregulated cryptocurrency activity on Ukraine's economy in the context of forming a regulatory framework for virtual assets. The relevance of the topic is due to the rapid growth of the cryptocurrency market in Ukraine, where the country ranks fourth globally in cryptocurrency adoption rates, and the need to assess risks associated with activities outside the official regulatory field. The purpose of the study is to analyze the consequences of unregulated cryptocurrency activity for various sectors of the Ukrainian economy and develop recommendations for minimizing negative effects. The research methodology is based on a systematic approach using comparative analysis, statistical analysis, and economic modeling methods. The paper analyzes the scale of shadow cryptocurrency activity, its impact on the tax system, financial stability, and monetary policy. The main risks to the state's economic security have been identified, including capital outflow, reduced effectiveness of monetary policy, and threats to financial stability. Special attention is paid to analyzing budget revenue shortfalls due to tax evasion on cryptocurrency operations, impacts on banking system liquidity, and risks of uncontrolled capital outflows. The study shows that

unregulated cryptocurrency activity creates significant challenges for the Ukrainian economy while opening new opportunities for innovation and investment attraction, particularly in the context of military actions and international support. The research results include developing a comprehensive set of recommendations for improving regulatory policy, creating effective tax control mechanisms, and ensuring balance between stimulating innovation and minimizing economic risks. The research findings demonstrate the dual nature of cryptocurrency impact, highlighting both the potential for economic development through technology adoption and the need for sophisticated regulatory approaches to manage associated risks effectively. The practical significance of the work lies in forming a comprehensive vision of cryptocurrency activity's impact on the economy and developing proposals for improving regulatory policy in the field of virtual assets.

Keywords: cryptocurrencies, virtual assets, regulation, financial markets, shadow economy, financial stability, tax regulation, economic security, blockchain technologies

Formulas: 0, **fig.:** 2, **tab.:** 1, **bibl.:** 16

Постановка проблеми. Сучасний етап розвитку світової економіки характеризується стрімким поширенням цифрових технологій та формуванням нових форм фінансових інструментів, серед яких особливе місце займають криптовалюти та віртуальні активи. Україна, як держава з високим рівнем технологічного потенціалу та значними масштабами криптовалютної активності, стикається з необхідністю формування ефективної регуляторної політики у цій сфері. За даними міжнародних досліджень, Україна входить до п'ятірки країн з найвищим рівнем адаптації криптовалют у світі, що робить питання регулювання цієї діяльності особливо актуальним для української економіки (TripleA, 2023).

Прийняття Закону України «Про віртуальні активи» у 2022 році стало важливим кроком у створенні правової основи для функціонування ринку криптовалют (Pro virtualni aktyvy, 2023). Однак значна частина криптовалютної активності в Україні продовжує здійснюватися поза межами офіційного регуляторного поля, що створює суттєві ризики для економічної стабільності та ефективності фінансової системи країни. Нерегульована діяльність у сфері віртуальних активів може призводити до порушення податкового законодавства, створення умов для легалізації доходів, отриманих злочинним шляхом, та підриву монетарної політики держави.

Проблематика впливу нерегульованої криптовалютної активності на національну економіку набуває особливої гостроти в умовах військових дій та економічних викликів, з якими

стикається Україна. З одного боку, криптовалюти продемонстрували свою ефективність як засіб швидкого міжнародного переказу коштів та залучення гуманітарної допомоги (Hammer, 2022). З іншого боку, нерегульована активність у цій сфері може створювати додаткові ризики для фінансової стабільності та ускладнювати проведення ефективної економічної політики.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В останнє десятиліття цифрові активи набули поширення не лише як засіб платежу, але й як елемент інвестиційного портфеля, що вимагає глибокого аналізу їхнього впливу на економічні процеси (Андрійчук & Кузьмінський, 2025).

Наразі питання регулювання криптовалютної активності та її впливу на економіку є предметом активних наукових дискусій у світовій економічній літературі. Савчук, Собченко & Бойченко (2023) досліджують сутність віртуальних активів та особливості їх обліку, підкреслюючи необхідність розробки адекватних методологічних підходів до оцінки та відображення таких активів у фінансовій звітності. Худолій (2024) розглядає концептуальні засади розвитку ринку фінансових послуг, включаючи аспекти інтеграції нових цифрових інструментів у традиційну фінансову систему.

Шульга, Сікун & Безручко (2023) аналізують сучасні підходи до оподаткування віртуальних активів та перспективи розвитку податкового регулювання у цій сфері. Їхнє дослідження показує складність створення ефективної системи податкового адміністрування для криптовалютних операцій та необхідність

балансування між стимулюванням інновацій та забезпеченням податкових надходжень.

Samsin (2022) досліджує особливості державного регулювання обігу віртуальних активів в Україні, аналізуючи правові механізми та інституційні рамки для ефективного нагляду за криптовалютною діяльністю. Автор підкреслює важливість створення збалансованого регуляторного середовища, яке б забезпечувало як захист споживачів, так і сприяння інноваційному розвитку.

Міжнародні дослідження показують значні масштаби криптовалютної активності в Україні та її зростаючий вплив на економіку (ACC, 2024; Hammer, 2022; Statista, 2024a, 2024b). Однак більшість існуючих досліджень зосереджується на правових аспектах регулювання або технічних характеристиках віртуальних активів, залишаючи недостатньо вивченими питання економічних наслідків нерегульованої криптовалютної активності для національної економіки.

Швидкий розвиток цифрових валют є однією з найбільш суперечливих та неоднозначних інновацій у світовій економіці. Значні коливання обмінного курсу криптовалют та їхня висока волатильність, а також відсутність правового регулювання їх транзакцій у більшості країн призвела до значних ризиків, пов'язаних з інвестиціями у криптовалюту. Тому зараз розгортається безліч дискусій про їхню роль і місце в сучасній економіці (Пилипченко, Кузьмінський & Чумаченко, 2021).

Отже, необхідним є комплексний аналіз економічних наслідків нерегульованої криптовалютної активності для різних секторів української економіки та розробка науково-обґрунтованих рекомендацій щодо оптимізації регуляторної політики у сфері віртуальних активів. Важливо провести дослідження, спрямоване на виявлення ключових ризиків і можливостей, які створює криптовалютна діяльність поза офіційним регуляторним полем, з метою формування ефективної

стратегії управління цими процесами в умовах трансформації фінансової системи України.

Формулювання цілей статті.

Метою дослідження є комплексний аналіз наслідків криптовалютної активності поза регуляторним полем для економіки України та розробка науково обґрунтованих рекомендацій щодо мінімізації негативних ефектів такої діяльності.

Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити наступні завдання: проаналізувати масштаби та структуру нерегульованої криптовалютної активності в Україні; дослідити вплив тіньових криптовалютних операцій на податкову систему та бюджетні надходження; оцінити ризики для фінансової стабільності та ефективності монетарної політики; виявити загрози для економічної безпеки держави; розробити пропозиції щодо вдосконалення регуляторної політики у сфері віртуальних активів.

Методичною основою дослідження є системний підхід, який дозволяє розглядати криптовалютну активність як складову частину фінансової системи країни та аналізувати її взаємозв'язки з різними секторами економіки. Використовуються методи порівняльного аналізу для вивчення міжнародного досвіду регулювання віртуальних активів, статистичного аналізу для оцінки масштабів криптовалютної активності та економічного моделювання для прогнозування потенційних наслідків різних регуляторних сценаріїв.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Сучасний стан криптовалютної активності в Україні характеризується значними масштабами та високим рівнем динамічності. За оцінками міжнародних експертів, Україна посідає четверте місце у світі за рівнем адаптації криптовалют, що свідчить про широке поширення цих інструментів серед населення та бізнесу (TripleA, 2023). Водночас значна частина цієї активності здійснюється поза межами офіційного

регуляторного поля, що створює комплекс економічних викликів та ризиків.

Масштаби нерегульованої криптовалютної активності в Україні можна оцінити через аналіз обсягів торгівлі на децентралізованих платформах, P2P-транзакцій та використання криптовалют у тіньовому секторі економіки. Значний обсяг операцій здійснюється через іноземні криптовалютні біржі, що ускладнює їх відстеження та оподаткування. Це призводить до формування паралельної фінансової системи, яка функціонує незалежно від традиційних механізмів державного контролю та регулювання.

Одним з найбільш значущих наслідків нерегульованої криптовалютної активності є її вплив на податкову систему України. Відсутність ефективних механізмів контролю за криптовалютами операціями призводить до недоотримання бюджетом значних сум податкових надходжень. Громадяни та юридичні особи, які отримують доходи від операцій з віртуальними активами, часто не декларують такі доходи або приховують їх справжні розміри. Це створює несправедливі умови конкуренції між учасниками ринку, які сумлінно виконують податкові зобов'язання, та тими, хто уникає оподаткування (Шульга, Сікун & Безручко, 2023).

Проблема ускладнюється технічними особливостями криптовалютних операцій, які можуть здійснюватися анонімно або псевдоанонімно. Хоча всі транзакції в блокчейн-мережах є публічними, встановлення зв'язку між конкретними адресами та фізичними або юридичними особами потребує значних технічних ресурсів та спеціальних знань. Це ускладнює роботу податкових органів та створює можливості для ухилення від оподаткування.

Національна стратегія доходів до 2030 року передбачає необхідність вдосконалення системи адміністрування податків з урахуванням розвитку цифрових технологій та нових форм економічної діяльності (Міністерство фінансів України,

2023). Однак реалізація цих планів потребує створення ефективних механізмів моніторингу та контролю за криптовалютами операціями, що є складним технічним та правовим завданням.

Вплив нерегульованої криптовалютної активності на фінансову стабільність проявляється через декілька каналів. По-перше, значні обсяги коштів, які циркулюють у криптовалютному секторі поза банківською системою, можуть впливати на ліквідність традиційних фінансових інститутів. Якщо значна частина заощаджень населення спрямовується у криптовалюту замість банківських депозитів, це може призвести до зменшення ресурсної бази банків та ускладнити їх кредитну діяльність.

По-друге, високий рівень волатильності криптовалютних ринків створює ризики для фінансової стабільності у разі значної експозиції домашніх господарств та підприємств до цих активів. Різкі коливання вартості криптовалют можуть призводити до значних втрат інвесторів, що негативно впливатиме на споживчий попит та інвестиційну активність в економіці.

По-третє, нерегульована криптовалютна активність може створювати канали для відтоку капіталу з країни. Використання криптовалют для обходу валютного законодавства та здійснення неконтрольованих міжнародних переказів підриває ефективність валютного регулювання та може призводити до дисбалансів у зовнішньоекономічній діяльності.

Вплив на монетарну політику проявляється через зменшення ефективності традиційних інструментів грошово-кредитного регулювання. Якщо значна частина економічних агентів використовує криптовалюту як засіб платежу або збереження вартості, це може зменшити попит на національну валюту та ускладнити проведення монетарної політики центральним банком. Особливо це стосується ситуацій високої інфляції або

валютної нестабільності, коли населення може масово переходити на використання криптовалют як альтернативи національній валюті.

Національний банк України визнає ці ризики та працює над розробкою власної цифрової валюти центрального банку як альтернативи приватним криптовалютам. Однак ефективність таких заходів залежатиме від здатності регуляторних органів контролювати та обмежувати використання нерегульованих криптовалют у випадках, коли це суперечить інтересам монетарної стабільності.

Економічне середовище цифрових активів визначається такими факторами, як коливання цін, технологічні інновації,

регуляторна невизначеність та психологія інвесторів, що робить його надзвичайно складним для прогнозування (Румик & Ковальчук, 2025).

Загрози для економічної безпеки держави включають ризики використання криптовалют для фінансування незаконної діяльності, легалізації доходів, отриманих злочинним шляхом, та фінансування тероризму. Псевдоанонімний характер більшості криптовалют створює можливості для здійснення незаконних фінансових операцій без відповідного контролю з боку правоохоронних органів. Це може призводити до зростання рівня фінансових злочинів та створювати репутаційні ризики для України на міжнародній арені (Табл. 1).

Таблиця 1

Основні ризики нерегульованої криптовалютної активності для економіки України

Сфера впливу	Основні ризики	Економічні наслідки	Рівень критичності
Податкова система	Ухилення від оподаткування, приховування доходів	Недоотримання бюджетних надходжень, порушення принципів справедливості	Високий
Фінансова стабільність	Відтік ліквідності з банківської системи, волатильність ринків	Зменшення кредитної активності, ризики для споживачів	Середній
Монетарна політика	Зменшення ефективності інструментів НБУ, доларизація економіки	Ускладнення інфляційного таргетування, втрата контролю над грошовою масою	Середній
Валютне регулювання	Неконтрольований відтік капіталу, обхід валютних обмежень	Порушення платіжного балансу, тиск на курс гривні	Високий
Економічна безпека	Легалізація доходів, фінансування незаконної діяльності	Репутаційні ризики, загрози національній безпеці	Критичний
Споживчий захист	Відсутність гарантій, шахрайські схеми	Фінансові втрати населення, зниження довіри до фінансових інновацій	Середній

Джерело: побудовано авторами на основі проведених досліджень

Водночас важливо відзначити, що криптовалюти продемонстрували свою корисність у контексті підтримки України під час військових дій. Можливість швидкого та відносно дешевого міжнародного переказу коштів через криптовалютні мережі виявилася особливо

цінною для залучення гуманітарної допомоги та підтримки від міжнародної спільноти (Hammer, 2022). Це підкреслює необхідність збалансованого підходу до регулювання, який би враховував як ризики, так і потенційні переваги криптовалютних технологій (Рис. 1).

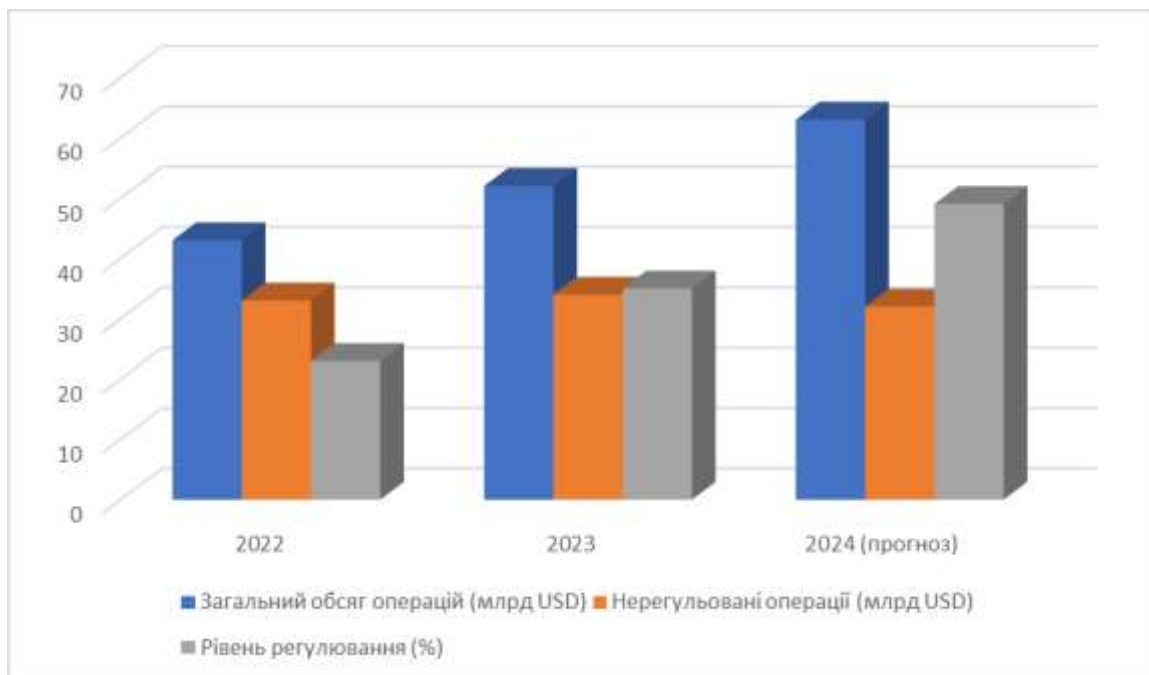

Рис. 1. Динаміка криптовалютних операцій та рівня регулювання в Україні

Джерело: побудовано авторами на основі Statista

Порівняння з міжнародним досвідом показує, що більшість розвинених країн рухається у напрямку створення чіткої регуляторної рамки для віртуальних активів, яка б забезпечувала баланс між інновацією та контролем ризиків (CMS, 2022). Україна, прийнявши закон про віртуальні активи, зробила важливий крок у цьому напрямку, але ефективність регулювання залежатиме від якості підзаконних актів та практики їх застосування.

Аналіз статистичних даних показує зростаючу роль України на глобальному криптовалютному ринку (ACC, 2024; Statista, 2024a, 2024b). Це створює як можливості для економічного розвитку через залучення інвестицій та розвиток інноваційних технологій, так і ризики, пов'язані з недостатнім рівнем регулювання та контролю за цією діяльністю.

Особливого значення набуває питання оподаткування операцій з віртуальними активами (Рис. 2).

Рис. 2. Податкові втрати та потенційні надходження 2024, млн грн.

Джерело: побудовано авторами на основі Statista

Створення ефективної системи податкового адміністрування у цій сфері потребує не лише законодавчих змін, але й технічного переоснащення податкових органів та підготовки кваліфікованих кадрів (Шульга, Сікун & Безручко, 2023). Це вимагає значних інвестицій у розвиток інфраструктури та може потребувати міжнародного співробітництва для обміну інформацією та досвідом.

Розробка ефективної регуляторної політики у сфері віртуальних активів має враховувати специфіку української економіки та її поточні виклики. В умовах військових дій та післявоєнного відновлення криптовалюти можуть відігравати важливу роль у залученні міжнародного фінансування та підтримці економіки. Водночас необхідно забезпечити мінімізацію ризиків для фінансової стабільності та економічної безпеки держави.

Висновки. Проведене дослідження наслідків криптовалютної активності поза регуляторним полем для економіки України дозволяє зробити висновок про наявність значних викликів та ризиків, які потребують комплексного підходу до їх вирішення. Нерегульована криптовалютна

діяльність створює серйозні загрози для податкової системи через недоотримання бюджетних надходжень, ускладнює проведення ефективної монетарної політики та може підривати фінансову стабільність країни.

Науковою новизною дослідження є комплексний аналіз впливу нерегульованої криптовалютної активності на різні аспекти економічної системи України з урахуванням сучасних викликів та особливостей розвитку країни. Теоретичне значення роботи полягає у розширенні наукових уявлень про механізми впливу віртуальних активів на національну економіку та формуванні концептуальних засад для розробки ефективної регуляторної політики у цій сфері.

Практичне значення дослідження визначається можливістю використання його результатів органами державної влади для вдосконалення нормативно-правового регулювання віртуальних активів, податковими органами для розробки ефективних механізмів контролю за криптовалютними операціями, а також фінансовими інститутами для оцінки ризиків та можливостей, пов'язаних з розвитком криптовалютного ринку.

Соціально-економічний ефект від впровадження запропонованих рекомендацій може проявлятися у збільшенні податкових надходжень до бюджету, покращенні умов для ведення легального бізнесу у сфері віртуальних активів, зменшенні ризиків фінансової нестабільності та створенні сприятливого середовища для розвитку інноваційних технологій.

Перспективи подальших наукових розробок у цьому напрямку включають дослідження ефективності різних моделей

регулювання віртуальних активів, аналіз впливу цифрових валют центральних банків на криптовалютний ринок, вивчення особливостей використання блокчейн-технологій у державному управлінні та розробка методологічних підходів до оцінки ризиків, пов'язаних з віртуальними активами. Подальші дослідження також мають враховувати динамічність криптовалютного ринку та необхідність адаптації регуляторних підходів до технологічних інновацій у цій сфері.

Література:

1. Андрійчук, С., & Кузьмінський, В. (2025). Макроекономічні аспекти впливу криптовалют на грошовий ринок. *Вчені записки Університету «КРОК»*, 1(77), 117-128. DOI: <https://doi.org/10.31732/2663-2209-2025-77-117-128>
2. ACC. (2024). Cryptoassets in Ukraine – an opportunity or utopia? URL: https://golaw.ua/insights/publication/kriptoaktivi-v-ukrayini-perspektiva-chi-utopiya/?utm_source=chatgpt.com
3. Becker, G. (1965). A Theory of the Allocation of Time. *The Economic Journal*, 75(299), 493-517. DOI: <https://doi.org/10.2307/2228949>
4. Міністерство фінансів України. (2023). Національна стратегія доходів до 2030 року. URL: https://mof.gov.ua/storage/files/National%20Revenue%20Strategy_2030_.pdf
5. Hammer, S. (2022). The significance of digital assets in the Ukraine crisis. In *The global order after Russia's invasion of Ukraine*. Perry World House, University of Pennsylvania. URL: <https://global.upenn.edu/sites/default/files/perry-worldhouse/hammerukrainethoughtpiece.pdf>
6. Пилипченко, О., Кузьмінський, В., & Чумаченко, О. (2021). Використання методів технічного аналізу для прогнозування ринку криптовалют. *Вчені записки Університету «КРОК»*, (4(64), 28-35. DOI: <https://doi.org/10.31732/2663-2209-2021-64-28-35>
7. Про віртуальні активи: Закон України від 17 лютого 2023 року № 2074-IX. *Відомості Верховної Ради України*, 15, 51. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/T222074>
8. Румик, І.І., Ковальчук, Ю.Р. (2025). AI-агенти в управлінні цифровими активами: оптимізація інвестиційних стратегій в умовах криптовалютної волатильності. *Актуальні проблеми економіки*, 3(285), 133-142. DOI: 10.32752/1993-6788-2025-1-285-133-142
9. Савчук, В., Собченко, Т., & Бойченко, В. (2023). Віртуальні активи – пізнання сутності, облікове відображення, аналітична оцінка. *Економіка і управління бізнесом*, 1. URL: <https://journals.nubip.edu.ua/index.php/Bioeconomy/article/view/25920>
10. CMS. (2022). Crypto assets legalised in Ukraine. URL: <https://cms.law/en/ukr/publication/crypto-assets-legalised-in-ukraine>
11. Samsin, R. (2022). State regulation in the sphere of virtual assets turnover in Ukraine. *Law and Innovations*, 4(40), 69-74. URL: <https://pti.org.ua/ndipzir/en/article/view/908>
12. Statista. (2024a). Cryptocurrencies - Ukraine: Revenue. URL: <https://www.statista.com/outlook/dmo/fintech/digital-assets/cryptocurrencies/ukraine#revenue>
13. Statista. (2024b). NFT – Ukraine. URL: <https://www.statista.com/outlook/dmo/fintech/digital-assets/nft/ukraine#revenue>
14. TripleA. (2023). Global cryptocurrency ownership data 2023. URL: <https://www.triple-a.io/cryptocurrency-ownership-data>
15. Худолій, Л.М. (2024). Концептуальні та методологічні засади дослідження проблем розвитку ринку фінансових послуг. *Економіка і управління бізнесом*, 2, 5-22. DOI: [https://doi.org/10.31548/economics15\(2\).2024.005](https://doi.org/10.31548/economics15(2).2024.005)
16. Шульга, Т.М., Сікун, М.В., & Безручко, І.О. (2023). Сучасне оподаткування віртуальних активів та перспективи його розвитку. *Економіка. Фінанси. Право*, 11, 11-17. URL: https://www.researchgate.net/publication/376640442_Current_taxation_of_virtual_assets_and_its_development_prospects